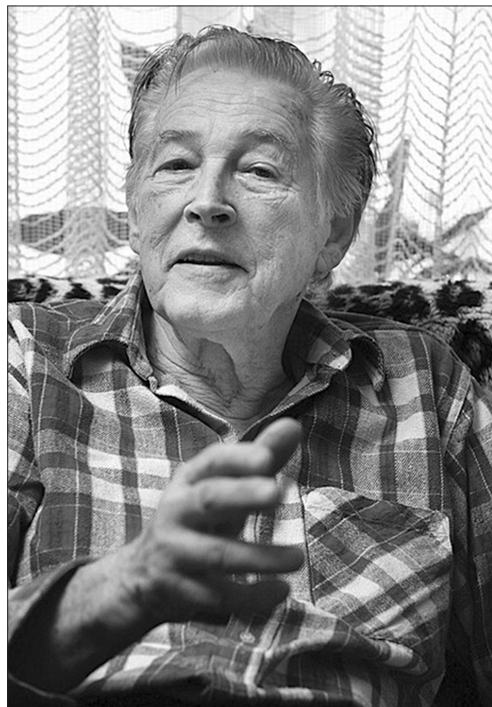

Pobjegao među zvijezde

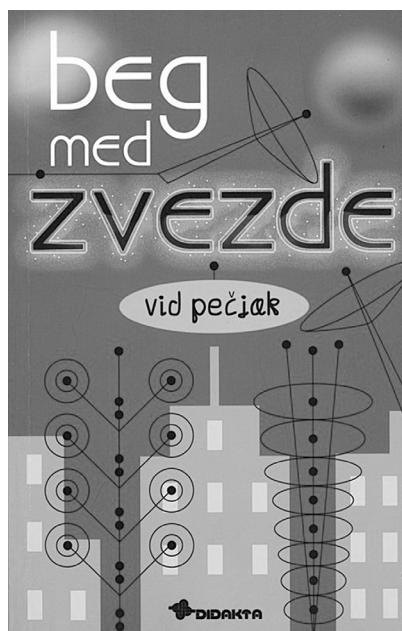

Prof. dr. sc. Vid Pečjak
(7. 1. 1929. – 27. 2. 2016.)

Vid F. Pečjak rođen je u Ljubljani gdje je psihologiju i diplomirao 1957. i doktorirao 1965. godine. U međuvremenu je završio poslijediplomske studije u Edinburgu (1957.-1958.) pa na sveučilištu u Illinoisu (1967.-1968.), a poslije još educirao i na Lehigh sveučilištu u Bethlehemu (SAD), 1971. god. Imao je i stipendije British Councila, Američke fondacije Ford, Američke National Science fondacije, Fulbrightove fondacije, te stipendije različitih sveučilišta i instituta u Njemačkoj.

Odmah nakon diplomiranja zaposlio se na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani i radio tamo sve do umirovljenja 1998. godine i još dvije godine nakon toga, kao vanjski suradnik. Predavao je predmete: Opća psihologija, Psihologija viših spoznajnih procesa, Emocije i motivacija, Povijest psihologije i Političku psihologiju a na Visokoj školi za slikanje Psihologiju umjetnosti.

Deset je puta po cijeli semestar boravio kao gostujući profesor na Havajima, četiri puta u Kaliforniji, pa jednom u Illinoisu, Australiji i u Austriji – većinom na odsjecima za psihologiju a u Australiji i u Illinoisu na odsjecima za pedagogiju. Cikluse predavanja imao je u Sarajevu i u Brnu, a pojedinačna pozvana predavanja širom

svijeta ne daju se ni pobrojiti – kao ni nagrade koje je dobio, međunarodni projekti u kojima je sudjelovao, znanstvene i stručne organizacije kojih je bio član i časopisi koje je uređivao ili bio član uredništva.

Napisao je više od stotinu knjiga (uključujući ponovljena izdanja). Mnoge su vezane uz psihologiju obrazovanja, kognitivne procese, razvijanje i mjerenje kreativnosti. Neki od naslova su: *Psihologija spoznavanja*, (1975.), *Poti do znanja*, (1977.), *Poti do znanja: metode uspešnega učenja*, (1986.), *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*, (1987.), *Poti do idej* (1989.), *Pripravljanje na izpit* (1993.), *Putevi do novih ideja* (2001). *Psihologija – srednjoškolski udžbenik* (1984., 2001.), s Janekom Musekom, *Možeš i drukčije: priručnik s vježbama za poticanje kreativnog mišljenja* (2004.), s Jasnom Cvetković Lay.

Sve su to uglavnom opće dostupni podaci. No želim vam prenijeti i dio svog osobnog doživljaja beskrajno mi dragog Vida Pečjaka kojeg sam imala sreću (u) poznavati punih trideset godina. Bio mi je sinonim za kreativnost, smisao za humor i onu upravo dječju radoznalost i razigranost...

Na trećoj godini studija pedagogije slušali smo kod profesora Gabelice metodiku nastave meterinskog jezika. Hospitirali smo i držali ogledne sate u obližnjoj osnovnoj školi „Nikola Demonja“, u Miramarskoj. Jednoga smo dana bili na satu lektire u trećem razredu. Obrađivali su priču *Drejšek i tri Marsovca*, autora Vida Pečjaka. Kao ljubiteljicu znanstvene fantastike priča me jako zaintrigirala. Nakon *Izgubljenog robota* Milivoja Matošeca, moje prve slikovnice, nisam naišla na neku drugu ZF knjigu za djecu. Odmah sam ju otišla posuditi u knjižnici i pročitala; ništa mi nije smetalo što kasnim barem deset godina. Jako mi se sviđjala, kao i djeci u trećem razredu. Istina, tada sam ja već bila čula za profesora psihologije Vida Pečjaka s Filozofskog fakulteta u Ljubljani ali ni na trenutak mi nije palo na pamet da bi to bila ista osoba! Mjerna jedinica za sveučilišnog profesora psihologije bio mi je Zoran Bojas. Sama pomisao da bi On, ili netko kao On, napisao nešto što uključuje Marsovce – pa, bilo bi mi kao da sam sama pala s Marsa. No na knjizi je ipak, onako usput, pisalo da je Pečjak psiholog. Znači, ipak je jedan Vid Pečjak!

Desetak godina kasnije pisala sam članak o psihologu i psihologiji u budućnosti s aspekta znanstvene fantastike. Proučila sam sve do čega sam mogla doći a onda

mi sine: budući da je Pečjak psiholog koji piše znanstvenu fantastiku, mora da je to dvoje negdje povezao! A onda mi još uleti *Sirius*, mjesecnik sa ZF pričama koji sam naravno pratila, a u njemu – priča Vida Pečjaka i priča o Vidu Pečjaku kao „najplodnijem slovenskom piscu znanstvene fantastike“! Drejčeka je napisao još 1961. godine, dobio za njega Levstikovu nagradu (dodjeljuje se za dostignuća u književnosti za djecu i mlade, kao nagrada *Grigor Vitez* u Hrvatskoj), po knjizi su napravljene i lutkarska igra i kazališna predstava. Slijedila je priča *Pobjegli robot* po kojoj je napravljena radio igra, a sama je priča bila hit čak u Japanu, potom romani *Adam i Eva na planetu staraca* i *Roboti su među nama*, zbirka novela *Gdje je nestala Ema Lauš*, pa priča *Jasmina ili Helena* prema kojoj je snimljen TV film *Treći život* koji je osvojio prvu nagradu na međunarodnom festivalu u Berlinu, mnoge druge pripovijetke, putopisi: *U zagrljaju zelenoga pakla* (koje je objavio pod pseudonimom Huerto Lopez!) *Američke razglednice*, te *Pisma s putovanja* (u nastavcima) u kojima piše o životu u Australiji, Oceaniji i Aziji.

U predgovoru knjige *Veliki psiholozi o psihologiji* opisao je Pečjak njezin nastanak. Na adrese brojnih svjetskih psihologa poslao je molbu da mu odgovore na nekoliko pitanja vezanih uz moguću budućnost psihologije. Neki su odgovorili odmah, nekima je ponovljeno slao pisma, čak i nekoliko puta. Onda mu je netko predložio da na kovertu nalijepi što više lijepih šarenih marki jer da će to sigurno povećati vjerojatnost odgovora. I doista, taktika je upalila! Pa sam onda tako i ja napisala pismo, s molbom da mi kaže je li i gdje je u svojim djelima povezivao psihologiju i znanstvenu fantastiku, a na kovertu sam nalijepila sve moguće šarene marke koje sam našla i – čekala. Sa strepnjom. Hoće li mi uopće odgovoriti? Što će mi odgovoriti? Mislim da sam se već i prestala nadati, kad je stiglo podeblje pismo – s isprikom, bio je na putu, ali i s kopijama svih priča koje sam trebala! I s odgovorom na pitanje o osobnom stavu o odnosu između psihologije i znanstvene fantastike. Uglavnom, bio je u dilemi nije li mu psihologija trebala biti hobi, a SF profesija: *Znanstvena psihologija je vrlo uska i bez mašte; u njoj vrijede stroga epistemološka pravila, uvijek moraš polaziti od empirijskih premisa itd. SF mi omogućuje povremeni bijeg iz te uskoće, bijeg na robinzonski otok jednostavnog izivljavanja mašte; to je upravo ono što mi u stručnom i znanstvenom radu nedostaje.*

Jedna od tih priča bila je i *Homo telepatikus*, (1993.) u kojoj se ispunjava davnašnji san zaljubljenih: jedna duša u dva tijela – uzajamno doživljavanje svih psihičkih stanja. Na kraju je sve ispalo čisti horor! (Kad se malo razmisli, to uopće nije neobično – valjda nitko normalan ne bi pristao da mu netko čita misli 24 sata na dan. Osim zaljubljenih. Koji nisu normalni.)

Uglavnom, nastavili smo se dopisivati. Vjerovali ili ne, poslao mi je da riješim jedan psihološki test! Kako sam odugovlačila s rješavanjem, stigne mi požurnica:

Već se dugo dopisujemo i naravno da vas želim više upoznati, a mi psiholozi više vjerujemo testovima nego našim predosjećajima.)

Prošla sam test ☺. I dalje smo razmjenjivali pisma, knjige, kasnije e-mail poruke, povremeno se susretali. Kad je 1998. godine napisao knjigu *Psihologija tretjega življenskoga obdobja*, poslao mi ju je s posvetom: *Z najljepšimi željama čeprav vem, da te knjige vsaj 50 let osebno ne boste potrebovali, Vid.* (Da bar.) Dvije godine kasnije zamolila sam ga da za knjigu o psihologiji ljubavi, koju smo tada pisale Majda Rijavec i ja, opiše svoje viđenje ljubavi. Evo tog teksta uz napomenu da je Pečjak tada bio pri kraju svojih šezdesetih; nisam se kasnije sjetila tražiti ga da to nadopuni.

Što više razmišljam o ljubavi, to manje o njoj znam pričati. Mislim da ju zapravo ne mogu opisati s logičkim, razlikovnim pojmovima (možda zato što niti nije logična). Lakše bi ju možda bilo opisati metaforama. Ovo je jedan takav pokušaj:

15 godina – potočnica
 18 godina – đurđica
 20 godina – jaglac
 25 godina – tratinčica
 30 godina – orhideja
 35 godina – ruža
 40 godina – suncokret
 45 godina – dan i noć
 50 godina – kukurijek
 60 godina – krizantema

Etape ljubavi:

Do 20 godina: tražim ljubav
 20 godina: imam ljubav!
 30 godina: je li to ljubav?
 40 godina: ne, to nije ljubav!
 50 godina : gdje je ljubav?
 60 godina: što je ljubav?

D.M.